

Principes voor een effectief en efficiënt relancebeleid

De economie en de samenleving worden bijzonder zwaar getroffen door de COVID-19-crisis. Met het Herstel- en Investeringsplan wil de regering de rampzalige gevolgen van de crisis voor onze economie inperken en bijdragen aan de heropleving ervan. Een belangrijk onderdeel van dit plan is het Plan voor Herstel en Veerkracht (PHV), dat België moet voorleggen aan de EC om een beroep te kunnen doen op Europese financiering. Dit plan moet een gedetailleerd overzicht geven van de geplande strategische investeringen en structurele hervormingen.

De leden van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) vragen dat met de vormgeving van dit plan richting wordt gegeven aan de toekomst. Dit vergt gerichte keuzes die maatschappelijk breed gedragen worden en dus overleg zullen vereisen. De CRB heeft hier een prominente rol te vervullen. De leden van deze instelling vertegenwoordigen immers een belangrijk deel van de werkgevers en werknemers in dit land en hebben op die manier voeling met wat de belangrijkste noden zijn op het terrein. Bovendien zijn het in het bijzonder deze groepen, de ondernemers en de werknemers, die de relance zullen moeten realiseren. Ook de EC dringt aan op de betrokkenheid van diverse stakeholders, waaronder in het bijzonder de sociale partners, bij de uitwerking van de plannen voor Herstel en Veerkracht.

De leden van de CRB vragen dan ook om betrokken te worden bij de uitwerking van het PHV en sommen hieronder alvast een aantal principes op die voor hen cruciaal zijn bij de uitwerking ervan. Als bijlage bij deze nota vindt u voor de verschillende thema's van het PHV (zoals die zijn weergegeven op blz. 3 van de nota aan het Overlegcomité van 4/11/2020) fiches opgesteld door het secretariaat van de CRB op basis van vorige adviezen en verslagen van de CRB met meer gerichte aanbevelingen voor investeringscriteria en structurele hervormingen. Deze oefening werd verricht op basis van eerdere adviezen van de CRB, maar de leden van de CRB willen deze oefening de komende maanden graag verder uitdiepen en bijkomende input geven voor het PHV.

1. Het PHV moet passen in een langetermijnvisie voor de Belgische samenleving

Een belangrijke opdracht voor het relancebeleid bestaat erin het vertrouwen te herstellen. Dit vereist dat ondernemingen, zelfstandigen, werknemers en burgers opnieuw een toekomstperspectief geboden wordt. Er is daarom nood aan een langetermijnvisie die een antwoord biedt op de belangrijkste uitdagingen waarvoor de samenleving zich gesteld ziet (denk aan de vergrijzing van de bevolking en de gevolgen daarvan voor de financiële en sociale houdbaarheid van de sociale zekerheid, de klimaatrisico's, de impact van technologische veranderingen zoals digitalisering..).

In zijn Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen (VWC) definieerde de CRB een langetermijnvisie. De Raad wil ijveren voor een economie die haar inwoners een hoge levensstandaard en een sterke sociale inclusie biedt, en die in overeenstemming is met de Europese doelstelling van koolstofneutraliteit in 2050 en die steeds efficiënter gebruik maakt van de hulpbronnen. Het gevoerde beleid in overeenstemming met deze maatschappelijke doelstellingen moet financieel en budgettair houdbaar zijn en er is ook voldoende aandacht nodig voor risicobeheersing (van zowel de gezondheids- als de economische en milieurisico's).

In het VWC engageerden de leden van de Raad zich ook om het pad te definiëren dat moet worden afgelegd tussen de huidige situatie en deze toekomstvisie, rekening houdend met de socio-economische uitdagingen waarmee België geconfronteerd wordt. Om dit pad succesvol af te leggen werden een aantal prioritaire thema's gedefinieerd die perfect aansluiten bij de 5 thematische krachtlijnen waarrond het PHV is opgebouwd (cf. nota aan het Overlegcomité van 4/11/2020).

2. Middelen inzetten waar ze het grootste multiplier- en hefboomeffect hebben

Vanuit efficiëntie- en budgettaire overwegingen moeten de beperkte middelen ingezet worden waar ze sociaal-economisch de grootste effecten realiseren. Zo moet niet alleen gekeken worden naar de directe impact van de projecten op productiviteit, toegevoegde waarde en werkgelegenheid, maar moet ook rekening worden gehouden met het multiplicatoreffect dat speelt op de rest van de economische activiteit en met de effecten op langere termijn. Daarnaast is het belangrijk dat het relancebeleid ook een hefboom is voor het realiseren van andere maatschappelijke opportuniteiten en doelstellingen (bv. op het vlak van klimaat, energie, wonen, mobiliteit, armoedebestrijding, sociale inclusie...).

Om de bovenbeschreven effecten te maximaliseren, zijn de volgende elementen belangrijk:

1. afstemming van relancebeleid op industriebeleid: binnen België voeren de verschillende regio's een beleid dat gericht is op economische transformatie. Vertrekkend van de eigen sterktes wordt gefocust op een aantal welbepaalde toekomstgerichte clusters met een hoog potentieel voor toegevoegde waarde- en werkgelegenheidscreatie. Op Europees niveau publiceerde de EC in maart 2020 haar nieuwe industriestrategie en bevestigde de Europese Raad in oktober 2020 de nood voor de EU om een ambitieus Europees industrieel beleid te voeren als centrale pijler voor het Europese herstel. De digitale en de klimaattransitie – die elkaar wederzijds beïnvloeden - staan in deze strategie centraal. In dit kader wordt ook EU-steun uitgetrokken voor de ontwikkeling van sleuteltechnologieën die van strategisch belang zijn voor de Europese industriële toekomst.
2. structurele hervormingen die zorgen voor een gunstig economisch kader waarbinnen investeringen kunnen “renderen” om de vooropgestelde economische en maatschappelijke doelstellingen te bereiken. Europa vraagt inderdaad dat het PHV niet alleen strategische investeringen omvat, maar ook structurele hervormingen die samen met de strategische investeringen een coherent geheel moeten vormen. Een van de voorwaarden voor goedkeuring van het PHV is daarom dat het een antwoord geeft op de landenspecifieke aanbevelingen die de Europese Raad elk jaar formuleert in het kader van het Europees Semester, in het bijzonder op de aanbevelingen van 2019 en 2020.
3. belang van opleiding en vorming: ook al bestaat op relatief korte termijn het risico op een sterke stijging van de werkloosheid, op middellange termijn blijven de uitdagingen voor de arbeidsmarkt dezelfde als voor de crisis. Ten eerste zorgt de vergrijzing ervoor dat op termijn het aandeel van de bevolking op actieve leeftijd krimpt. Dit maakt het belangrijk om een zo groot mogelijk deel hiervan op de arbeidsmarkt te krijgen en om de voorwaarden te creëren waaronder langere loopbanen mogelijk zijn. Daarnaast zorgen technologische en digitale evoluties ervoor dat de inhoud van heel wat jobs verandert en kwalificaties snel verouderen. Onderwijs en vorming zijn in dit kader belangrijk, niet alleen om het economisch ontwikkelingspotentieel op peil te houden, maar ook vanuit het oogpunt van sociale cohesie. Door opleiding en vorming stijgt immers de kans op een kwaliteitsvolle integratie op de arbeidsmarkt, wat niet alleen de beste bescherming is tegen armoede, maar ook de integratie in de maatschappij bevordert.

3. Het PHV is een opportuniteit om een samenwerkingsfederalisme te ontwikkelen

Het Plan voor Herstel en Veerkracht impliceert dat er op een groot aantal beleidsterreinen actie wordt ondernomen, waarbij een rol is weggelegd voor de Europese Unie, de federale regering en de regionale en lokale overheden. Een dergelijke aanpak moet worden opgezet via de coördinatie van de beleidsniveaus in ons land, waarbij rekening moet worden gehouden met de specifieke sociaal-economische kenmerken van elke regio. De verschillende bevoegdheidsniveaus moeten in België beter gebruik maken van de bestaande coördinatieorganen en de transparantie ervan vergroten, met name ten opzichte van de sociale gesprekspartners. Als de adviesraden (bijvoorbeeld voor het Energie-Klimaatplan) en de parlementen (voor de interparlementaire resolutie over het klimaatbeleid van België) efficiënt kunnen samenwerken, moeten de regeringen daar ook in slagen om een robuust en coherent interfederaal Plan voor Herstel en Veerkracht te ontwikkelen en op te volgen.

Het interfederale Plan voor Herstel en Veerkracht biedt immers de mogelijkheid om een overheidsbeleid van hogere kwaliteit te voeren dankzij een betere structurele samenwerking tussen de bestuursniveaus - elk binnen hun eigen bevoegdheden -, die noodzakelijk zal zijn om de verschillende doelstellingen die op internationaal niveau zijn vastgesteld, te verwezenlijken. Een coherente systemische visie is nodig, zeker op gebieden als milieu, energie, mobiliteit en infrastructuur.

De Belgische overheden, en ook de andere economische actoren in het land, moeten ook ten volle gebruik maken van de financieringsmogelijkheden die worden geboden door de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht, maar ook door de andere fondsen die door de Europese begroting worden ondersteund.

4. Monitoring en good governance cruciaal voor herstel vertrouwen bevolking

Zoals hierboven al werd vermeld, moet het relancebeleid zorgen voor een herstel van het vertrouwen. Er is dan ook nood aan vertrouwen dat de politiek het collectieve belang zal verdedigen. Dit vereist dat het relancebeleid wordt gevoerd op basis van objectieve criteria waarmee de projecten geselecteerd worden die het meest bijdragen aan de vooropgestelde economische en maatschappelijke doelstellingen, d.w.z. met de grootste multiplicator- en hefboomeffecten. Een dergelijke aanpak zal ook het draagvlak voor de gemaakte keuzes vergroten.

Vertrouwen vereist ook een begrotingstraject dat houdbaar is op lange termijn. Al vóór de COVID-19-crisis zorgden een aantal structurele evoluties (in het bijzonder de dynamiek van de vergrijzing en de gezondheidszorg) voor een bedreiging van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op langere termijn. Deze problemen zijn door de huidige crisis niet verdwenen. Daarenboven kampt België met een hoge overheidsschuld, die door de COVID-19-crisis nog sterk toeneemt. Zonder een voor de financiële markten geloofwaardig traject voor de overheidsschuld loopt de Belgische staat het risico een hogere rente te zullen moeten betalen op zijn overheidsschuld. Op die manier zou hij gedwongen worden extra bezuinigingen door te voeren, wat het vertrouwen en het herstel zou ondermijnen. Er is daarom nood aan een strategie om de publieke financiën structureel in evenwicht te brengen zodra de economische situatie dit mogelijk maakt. In tegenstelling tot wat zich de voorbije jaren voordeed, mag deze strategie echter niet ten koste gaan van de overheidsinvesteringen die in België al substantieel lager zijn dan deze van onze belangrijkste Europese partners.

Ten slotte moet het vertrouwen ook gestimuleerd worden door op vaste tijdstippen een opvolging te garanderen van de engagementen die aangekondigd worden in het PHV en door de sociale partners hierbij te betrekken. Op die manier wordt de uitvoering van het PHV verzekerd en kan het plan eventueel bijgestuurd worden in functie van nieuwe ontwikkelingen.